

1979|3

Az otthon melege
A gyermek, a mozi
és a film
Szeretet nélkül

Brunda Gusztáv,
Hideg Antal, Iluh István
versei,
Mola György prózai írása

A helytörténetírás
néhány időszakról
kérdéséről

Nógrádi
szótteshagyományok

Grafika – 1978

PALŐCFÖLD

Jövő-sokk néven ismert az a lélekállapot, amely a holnapokról — jelenünk gondjainak meghosszabbításával — készített vészterhes előrejelzések alapján korunk gondolkodó emberében kialakult. A bizakodásra, reményre tápot alig adó jóslatok számomra legtragikusabb eleme a túlnépesedés és annak részkérdései. Megvallom, ebben az ügyben már ez a disztíngvált megfogalmazás is bosszant, hiszen a jövő fenyegetése nem lehetne valóban tragikus, ha már a jelen nem lenne ijesztő. Talán nem vagyok túlzottan pesszimista, ha azt mondom, a gyermekév során Európa csupán szokásos filantróp szerepét játszhatja el. A tényekkel szemben sokkal többet aligha tehet. Ismerjük a statisztikákat: évente tizenhétmillió négy év alatti kis-

gyermek hal éhen, s ez a szám csak emelkedhet: a fejlődő országokban a népességnövekedés üteme évi 2,3 százalék, a termelés növekedési üteme egy százalék körül van...

Európa a gyermekév kapcsán ismét eljátszhatja jól kifejlett filantrópiáját, mondottam — ám így igaztalan lennék önmagunkkal szemben. Hiszen nem kevés az, amit országonként minden nép tesz itt, kontinensünkön és az úgynevezett harmadik világért. De ami a magánember lehetőségeit, közvetlen hatókörét illeti, aligha tehet többet, mint hogy meghasadt tudattal él. A világméretű gondokból közelebbre néz, feladatát keresi — tömérdetket talál!

TÁRSADALOMPOLITIKAI, IRODALMI, MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

E jegyzet után ebben a számunkban szinte egyébről sem esik szó, mint gondokról. Azt azonban mindegyik írás szerzőjéről elmondhatjuk, hogy igenli a gyereket, a gyermekekért szól. A világhelyzetet ismerve és meghasonlott tudatunkat pátyolgatva, érveket kellene keresni, hogy ennek a regionális optimizmusnak megbízható alapokat adjunk.

Pesszimista és filozopter barátom állítása szerint a legnagyobb következtelenség a gyerek. Tudniillik, nem az egyéni lét meghoszszabbítását érzjük el magzatainkkal, hanem csupán újabb halálokat készítünk elő, amennyiben utódainkra sem vár más, mint ránk. Lám, ápolt filantrópiánk és katasztrófaelméleteink mellett öngyilkos-elméleteink is vannak! Mert mi máshoz vezetne, mint öngyilkossághoz, ha barátom nézeteit követnénk? Elárulhatom azonban, hogy ő sem következetes. Két gyereke van... És őt is a jövő-sokk ejtette rabul. No, nem emberiségmértű. Köznapi, mint mindannyiunké, gyermekes szülőké. Aggodalmunkat magasra szította a pedagógia, a pszichológia, a szociológia, s annyi egyéb tudományág még, s mindezek eredményeinek mindennapi megjelenési formája sajtóban, tv-ben, rádióban. Egyebet sem teszünk, mint gyermekünk minden jelenbéli pillanatát jövőbéli (általunk elképzelt) önmagához viszonyítjuk. Egzaktak és tudományosak vagyunk gyermekeink minden megnyilvánulásával szemben. Azt hiszem, ez azt is jelenti, hogy egyben természetellenesek is. És végtelenen önzők. Intenzív figyelmünk sokkal inkább önmagunknak szól, mint a gyermeknek.

Annyi aggasztó jel és példa közül csak egyet hadd említsek. Farsang idején lányaimat kísértem el, meghívásukra, az óvodai bálra. Az óvónők lelkesedését, munkájuk színvonalát már máskor is megelégedéssel vettem tudomásul (jó kezekben vannak a gyerekeim), s most sem tehettem egyebet. A jelmezbemutató kis műsorral, a meg-elevenített figurákhoz illő versekkel volt színesítve, s mindenféle egyéb programok kötötték le a jelenlevők figyelmét. Legnagyobb megdöbbenésemre azonban, ahogy fogyott a szereplésre váró kisövodások száma, úgy nőtt a szülők soraiban a zaj. Gondolom, kitalálták az okát: mihelyt valakinek a szemefénye túl volt a fellépésen, a többiek máris nem érdekelték. A legtöbb szülő csak a maga gyerekére figyelt. Lám, napjaink elhatalmasodó privatizálódásának következményei a legfogékonyabb talajon tenyésznek.

Esetleges a példám? Elfogadom. S vajon az a tapasztalatom sem több, aminek mostanában naponta vagyok fültanúja, utcán, szórakozóhelyen, baráti társaságban, hogy tudniillik lépten-nyomon hallom: sok a gyerek. Ennek a kijelentésnek a nyomán kiveszőfélben látni az udvariasságot, a figyelmet a gyermekekkel, a gyermekes szülőkkel szemben. Sőt, a közhangulatban az agresszivitás nyílt megnyilvánulásait tapasztalom, mondván, hogy aki akarta, vállalta a gyereket, vegye magára a terheket is, és ne hárítsa át másokra, különben sínes kire, mindenkinek vannak gyerekei vagy unokái. E torz nézet, nem tudom, igényel-e egyáltalán minősítést, de hogy terjedelmi lehetőségeinket jóval túlhatadja elemzése és visszautasítása, az bizonyos.

Itt, most még csak annyit, hogy regionális aggodalmaim közé tartozik még a következő: egyre ritkábban nézzük gyermeknek porontyainkat, az egyéni és társadalmi gondoskodás minden látható jele ellenére. Effelegtődni látszik az a képességünk, ami a jó természettudósnak vagy esztétának sajátja: mélyreásva az anyagi világ mikronnyi szilánkjában, alkotóelemeire szedve a világirodalmi értékű művet, még mindig nem szűnnek meg hangot adni elragadtatásuknak, csodálatuknak. Túltáplált, túllöltözötett, egyéni aggodalmaink által agyonterhelt gyermekeinket időnként lássuk meg csodaként is. Olykor a másét is. Rajongjunk néha a gyermekség tartalmáért is, ahogy Madách tette: „Óh, mi rejtélyes, mi szent a gyermekfő, / Angyal és ember közt ő tán a közép.” Alább pedig: „S aki angyal s ember közt volt a kapocs, / Állat s ember közt is kapocs leszen.”

A magyar kultúrtörténetben minden bizonnyal Madách volt az első (egyetemesen is az elsők között), akit a jövő-sokk előszele meglegyintett, s reményét, bizalmát a jövőben mégis utódaiba volt képes fektetni. Madách kiküzdött optimizmusára — utódaink, a jövő érdekében — napjaink emberének van igazán szüksége. Gyermekeimhez c. költeményének idézett soraival erre az optimizmusra emlékeztetjük az olvasót.

Laczkó Pál

- 3 Szendi Márta: Az otthon melege
- 5 Kelemen Gábor: Bakszekér
- 8 M. Szabó Gyula: Tiltott levél
- 11 Kovács Éva: Gyermek, film, mozi
- 14 Halmai László: Egy köztéri alkotás és közönsége

- 15 Brunda Gusztáv: Stratégos, Nyíladozó, Az első kesergő, Hajósének, Tavasz, 1979
- 16 Mola György: Intermezzo
- 18 Hideg Antal: Címe se lehet, Hímzett elégia, Méz
- 18 Iluh István: Fényértők
- 18 Páhi Péter: Így maradsz meg
- 18 Deák László: Találkozás, Minimálisra csökkentettük...

- 19 Varga Rudolf: „Még a párbaj nem ért véget...”
- 20 Földi Péter: Gyermekév és gyermekrajzok
- 22 Makoldi Sándor: Az Igazság és a Hamisság utazása
- 24 Belitzky János: Helytörténetírásunk néhány történeti és időszerű kérdéséről
- 26 Kapros Márta: Nógrádi szótteshagyományok

- 28 Apák és fiúk (Horpácsi Sándor)
- 28 Veress Miklós épülete kész (Krasznahorkai László)
- 29 Munkás- és parasztábrázolás Balázs József regényeiben (Pósa Zoltán)
- 30 Grafika — 1978 (Lóska Lajos)

*

A borítókon és belső oldalakon válogatás a Somoskőújfalui Általános Iskola Földi Péter festőművész által vezetett rajzszakkörének gyermekrajzaiból.

PALÖCFÖLD

TÁRSADALOMPOLITIKAI IRODALMI MŰVESZETI FOLYOIRAT

A NÓGRÁD MEGYEI TANÁCS MŰVELŐDÉSUGYI OSZTÁLYÁNAK LAPJA

Főszerkesztő: Végh Miklós. Szerkesztőség: 3100 Salgótarján, Arany János út 21. Telefon: 14—13. Kiadja a Nógrád megyei Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Bálint Tamás igazgató. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben, és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz. Postacím: 1900 Budapest) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—961 62 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára 10 Ft, előfizetési díj fél évre 30, egy évre 60 Ft. Megjelenik kéthavonta. Kéziratokat és rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

INDEX: 25 952

ISSN 0555—8867

79.1474 N. S. 1400 db